

dobro hoditi po visokih planinah. Da bi po vsem morali nadomestiti sedanjo majhno z večjo živino, tega ne bi svetoval zato, ker ne smemo prezreti, da je do sedanja kri že za krajne razmere utrjena in da so naše kravice jako mlečne. Katere druge krave pač se morejo ponašati s tem, da v primeri telesne teže in sploh njih velikosti dadó toliko mleka, kakor, na priliko, naše majhne Bohinjske krave, ki po 3—4, tudi še več bokalov molzejo na dan, pa ne pezajo več od 3 centov. Težka Bernska (Švicarska) krava, katera peza 10—12 centov, daje res kakih 10 bokalov; al koliko več je krme in to še prav dobre povžila? stoji tedaj množina mleka v primeri z velikostjo živali?

(Konec prihodnjič.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

IX.

(Dalje.)

Čebelar, kateri ima dzierzonizirane panjeve, se tudi najlože prepriča, če so se mu njegovi izrojenki in drugi panjevi, kateri so mlade matice imeli, dobro oplemenili ali ne. Ker se namreč vsak sat lahko posebej vzdigne, tudi lahko matico dobi, če je panj še ni zgubil, pa tudi v vsako luknjico ali celico lahko pogleda, in se tako prepriča, ali ima panj že kaj zaléga ali ne, in kakošna je zaléga, da tako spozna, ali se je matica dobro oplemenila ali ne.

Tukaj se mi zdi potrebno, čebelarje, kateri še niso zadosti izurjeni, na to opomniti, da še ni gotovo znamenje, da bi bila matica že gotovo dobro sprašena ali obhojena, če v nekaterih hišicah ali celicah matična jajčica ali gnjide zapaziš; ampak poglej tudi, kako so ta jajčica v celice položena. Dobro sprašena matica zalego bolj skupaj in redoma postavlja; popačena matica ali trotovka pa zalégo po celem satu sèm ter tjà raztresa, in večkrat po 2, 3 ali še več jajčic v eno hišico položi. Če tedaj zapaziš, da ima kak izrojenek, ali pa kak drug panj, ki je imel deviško matico, tako raztrešeno zalego, ali pa še posebno, da ima po več jajčic ali gnjid v eni celici, smeš po pravici soditi, da ta panj nima prav obhojene matice, in zato mu moraš drugo poskrbeti, ali pa panj s katerim drugim panjem združiti, ki ima dobro matico.

X.

Kakor se čebelar, kateri dzierzonizirane panjeve ima, lahko prepriča, če so se mu matice izrojenkov, drujcev itd. prav sprašile ali ne, ravno tako tudi prav lahko takim panjem, ki so pri plemenjenji matice zgubili, pomaga, da si nove matice izležejo. Naredi tako-le:

Če zapaziš, da ti je kak izrojenek, drujec itd. pri prašnji ob matico prišel, poglej svoje druge panjeve, morebiti v enem ali drugem dobiš kak sat, na katerem je matična zaléga že zastavljena. Če moreš ta sat panju, v katerem ga dobiš, brez škode vzeti, vzemi mu ga, in obesi ga v panj, kateri ti je matico zgubil, in tako bo imel panj kmalu potem nove mlade kraljice izležene, in bo morebiti pri plemenjenji matice vdručič bolj srečen, kakor je pa prvokrat bil.

Če pa nobenega tacega sata ne dobiš, na katerem bi bila matična zaléga že zastavljena, ali pa če tak sat tudi dobiš, pa ga ne moreš panju, v katerem ga najdeš, brez škode vzeti, potem pa daj panju, kateri ti je ma-

tico zgubil, iz enega ali drugega svojih panjev en sat, v katerem je še kolikor toliko mlade, še ne pokrite ali zalepljene čebelne zalége. Čebele brezmatičnega panja bodo ta zaleženi sat prav z veseljem sprejele, in brez odloga bodo začele matične zibelke ali lončike zidati, da si bodo iz mlade zalege, katero si jim dal, nove kraljice izvalile. — Čez 14 dni bo panj, kateremu si po tej poti pomagal, že novo mlado kraljico imel, in jo bo morebiti tudi srečno oplemenil.

Na ta način brezmatičnim panjem k novim kraljicam pomagati je prav gotovo dobro, vendar pa le takrat, če ni že prepozno; ko bi pa hotel panju, kateri ti je pri prašnji matico zgubil, še le malo poprej, kakor čebele v ajdo pošlješ, mlado zalégo dajati, da bi si novo kraljico izlegel, je bolj prav, da tak brezmatičen panj s kakim drugim zediniš, kateri že dobro matico ima; zakaj dasiravno je gotovo, da ti bo brezmatičen panj, kateremu, na priliko, še le okoli sv. Jakopa mlado zalego daš, novo kraljico izlegel, je vendar zeló zeló negotovo, da jo srečno oplemeniš, ker boš moral namreč čebele že v ajdo poslati, kedar bo ravno mlada matica izležena, bo moral tedaj tak panj, ko bo že v ajdo letel, mlado kraljico plemeniti, pa jo bo, kakor sem že zgoraj omenil, večidel zgubil, ker jo bo v prevelikem šumu prašil, in tako boš večidel praznega iz ajde dobil.

Pa ne le takim izrojenkam, ki so pri prašnji matice zgubili, ampak sploh vsakemu izrojenku, posebno pa takemu, kateri se je zeló izrojil, je dobro, če ni že prepozno, kacic 6—8 dni potem, ko je rojiti nehal, en sat z mlado zalégo dati, če se tudi še prav nič ne vé, da bi bil ob matico prišel, da si začne, če je matico morebiti že zgubil, ali jo pa še zgubi, brez odloga novo léči, če je pa ne zgubi, bo vsaj bolj močan, ker bodo čebele, katere bo iz pridane zaleženega sata izvalil, v njem ostale. Ravno na tem satu, v katerem na ta način izrojenku nekatere dni potem, ko je rojiti nehal, mlade zalege daš, boš pa tudi prav lahko spoznal, al ti je ta izrojenk svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil, ali si je moral novo izleči. Če boš namreč na tem dodanem satu zapazil novorejene matične zibelke, je gotovo, da je panj pri plemenjenji svojo prvo matico zgubil in si novo leže; če pa na tem satu nič matičnih lončkov ne vidiš, smeš zopet po pameti soditi, da ti je ta izrojenk že svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Pomoč zoper trtno uš.* Časnik „Nouvelles Entomologiques“ piše o trtni uši (*Phylloxera vastatrix*) sledeče: Balbiani, ki že več let študije dela o tem mrčesu, je do dobrega spričal, da one (babice) krilate in nekrilate pokladajo jajčica zmirom vrh zemlje. Ko ličinke izlezejo, lezejo od debla h koreninam v zemljo, in to brž ko ne še le spomladi, ko so jajčica čez zimo zunaj prebila. Na tem potovanju je treba zalego pokončati, in to s tem, da se trte vrh zemlje krog in krog z gosto oljnato mažo namažejo in ta maža, dokler je le mogoče mastna ohrani; prav je, če se maža pomeša z žaganjem ali z zdrobljenim listjem. Najbolje je, če se to stori koj po trgatvi.

* *Proračun ministerstva kmetijstva za podporo kmetijskih in gozdarskih šol.* V proračun za imenovane potreščine v prihodnjem letu je ministerstvo postavilo 168.700 gold. za redne potrebe, za izvanredne pa 49.900 gold. skupaj tedaj 218.600 gold., po takem za 21.000 gold. več kakor mu je državni zbor za letošnje

leto privolil. Od tega, kar za prihodnje leto ministerstvo za šolstvo več zahteva, spada 12.800 gold. na Dunajsko višo šolo za poljedelstvo, 8300 gold. pa na vino- in sadjerejsko šolo v Klosterneuburgu.

Natoroznanske stvari.

Rodovitnost in urno razširjanje rastlin.

Res velika in čudna je različnost rastlin, s katerimi lepota in kinča narava lica svoja! — Koliko raznobojnih prekrasnih cvetlic namreč je na zemlji naši, in kdo izmed nas bi jih preštel, ker je število njih tako obilno? Čudapolno pa je tudi to: kako hitro da narava obleče pomladanski čas prazna polja, pusta pota, in sive, ponosno proti nebu kipeče skale, da! še celó zidovje in strehe — v obče — slednji prostorček, kjer je le količkaj dobre plodne zemlje; — in vendar se nam to čudno ne zdi! To pa zato, ker smo vajeni že od mladih nog sledneletnega prerojenja.

Večina rastlin se pomnožuje na nekak čuden način, katerega pozna sleherni zemljak, če le količkaj pozornosti obrača na take reči. So rastline, ki imajo po tisoč semenskih zrn, pa to vse še ni veliko v primeri z drugimi rastlinami; tako, postavim, s tobakom, ki ima okoli štirideset tisoč zrn. Ali ni to veliko? Koliko novega zaroda po tem takem! — Kaj pa hrast? Hrast stoji blizu pet sto let. Če rodi v tem času le petdesetkrat in ima slednjo pot na mnogih svojih vejah in vejicah v vsem le pet sto želodov, jih rodi v onem času pet in dvajset tisoč, po katerih nastanejo s časom veliki in lepi hrastovi gozdi, koje je zaredil en sam hrast po svojem semenu. Pa rastline se ne plodé le samo po semenu, ampak tudi po očesih, koreninah in čebulicah. Nahajamo jih povsod; kajti vsemodri Stvarnik naš jih je razširil po vsi zemlji, da krasijo s čudobudivno svojo krasoto hribe in doline, homce, poljane in raynice. Poznamo jih doslej 30.000.

Čeravno brez števila veliko semena tiči in mnogovrstne druge živali na zemeljskem površji poberó in ljudje v svoj prid obrnejo; — če tudi nedorečeno veliko jih v svoj prid obrnejo; — če tudi nedorečeno veliko jih v zemlji pod zlo pride, ne manj pa nevihte, prevelika vlaga in različne druge neugodnosti uničijo, jih je vendar še vedno takó obilno, da prej prostora zmanjkuje kot semena.

Kaj pa bi bilo, ko bi sleherni zrno obležalo, ko dozori, in na zemljo pade! Bilo bi jih poslednjič vse polno, eno vrh drugega, in ne mogla bi kaliti; tedaj bi se zeliša ne plodila. Pa vsemodri Stvarnik je naredil v naravi vse takó, da grenjeno življenje vedno prave poti.

Vse se lepo razvija v celi natori leto za letom zmirom po enih in istih postavah. Nekatera zrna namreč se nekako čudno razširjajo po zemlji, brž ko dozore in odpadejo. Največ jih je majhnih in tako lahkih, da jih sleherni — tudi najmanjši — pihljaj odnese, ter drugej vseje; zraven tega pa jih je veliko, da so krlata, na primer: regrad (Leontodon taraxacum) in še več drugih. Tudi taka zapusté svoj kraj in se drugam zasejejo tako ali tako. Pohajaje po domačih livadah in igraje si pod senčnimi drevesi okoli premilih mater in vpričo predragih bratov in sester smo še kot otroci trgali take cvetlice, jih pred usta nosili in razpihovali, da se je seme njihovo okoli in okoli nas kviško vzdigovalo in ali dalječ ali pa blizu na tla padalo. Vpili smo v otročji nedolžnosti: „bave! bave!“ nevedé, da naravi pomagamo sejati.

(Konec prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Še enkrat I in v v besedah izvirajočih od glagola.

Letošnje „Novice“ (str. 73 in 108) so pretresale vprašanje, kdaj ima v samostavnih in pridevnih od glagola izvirajočih I in kdaj v svoje opravičeno mesto.

Skušalo se je ondi dokazati, da je brez dvombe napačno po splošnem pravilu vse take samostavnike na -ec in pridevnike na -en pisati z lom, marveč da je, — kar se tiče samostavnikov, — razločevati jih na dvoje ter pisati v enih v, na pr. delavec in ne: delalec*), a v drugih I, na pr. pogorelec; in — kar se pridevnikov (adjektivov) tiče, — da je v nekih brezdvomno opravičen v, na pr. delaven, ne delalen, in nasproti da se neka odločena skupina pridevnikov, — kar se jih namreč nareja iz samostavnikov srednjega spola na -lo, in kar je njihovih daljših izvodov, — piše z lom, na pr. plačilni (od: plačilo), pravilni, oznanilnik, predkosilnica (jed pred kosilom) itd.;

da se torej nekako priporoča po zgledu gotovo pravilnega delaven pisati, kakor se je še nedavno pisalo, tudi: dajaven, toživen, obetaven, vendar pa da sploh ne kaže enakih drugim soseben južnim Slovanom neznanih adjektivov brezumno kovati, ampak da je krajšim oblikam vseskozi prednost dajati.

Ker pa večina Slovencev govoreč samostavnike v končnicah izpušča ter po tem načinu I in v meša in še celó korenski I v v izpreminja, na pr. pavc namesto palec, reklo se je dalje, da je pri posamesnih besedah težko določiti, kaj je prav, kaj ni, in da je v dvombi (dokler se pravo ne izvé), bolje držati se resničnega v narodu slišane izgovarjanja, nego kakih morebiti brezpodstavnih hipotez.

Taka vprašanja segajo v drugi del slovnice, kateri uči, kako se delajo besede ali kako postajajo.

Slavni naš rojak Miklošič je tist mož, kateri je imel — bodi naravnost, bodi posredstveno — največji vpliv na zdanji razvoj slovanskih jezikov soseben pa ljube slovenščine, in ker je on prav zdaj svojo primerjajočo gramatiko slovanskih jezikov dovršil izdavi še četrto knjigo: die Stammbildungslehre, vredno je pogledati, kako neki se omenjena vprašanja rešujejo v tej knjigi.

Da jo sploh rečemo, zagovornikom la ta knjiga ne bode močno v prilog, kajti v ima že zato prednost pred lom, ker opravlja dvojno službo, namreč kakor samostojen suffix (končnica) in pa da zatika zev (hiatus) med samoglasnikoma, v tem ko I služi edino za suffix zlasti pri delanji participa praet. act. II in pa gori omenjenih srednjih samostavnikov, na pr. krilo, opravilo.

Toda oglejmo si tanje dotične suffixe izmed vseh 185, katere Miklošičeva knjiga našteva in razklada.

Suffix (končnica) v (vъ) dela adjektive, kakor so staroslovenski: delav, veličav, grkav, laskav, ostrgav (asper); tudi starosl. samostavniki: kyhavica, pijavica, tresavica, žegavica, predpokladajo po Miklošiči pridevnike: kyhav, pijav itd., ako niso, — kakor na drugem mestu pripušča, — prvotni, kyha-v-ica, kjer bi v samo zev zapiral;

dalje iz zdanje slovenščine: dremav, hripav, kvakav, lajav, mižav, mudljav, razdirav. [Iz takih adjektivov, kakor je jasno samo po sebi, narejajo se s priti-

*) In vendar se res tudi tako piše ter smo nedavno v nekem imenitnejem razpisu tako našli, če tudi je po pričevanju naroda in slovarjev popolnoma napačno.